

Innst. O. nr. 5

(2006-2007)

Innstilling til Odelstinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Ot.prp. nr. 92 (2005-2006)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger her frem forslag om endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven). Forslagene har sin bakgrunn i Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping, jf. St.meld. nr. 3 (2005-2006) Revidert nasjonalbudsjett 2006.

Proposisjonen omhandler forslag til endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. § 8 og utlendingsloven § 11 a. Forslagene innebærer at Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet vil få samme adgang til å gi pålegg og anvende tvangsmulkt og stansing for å fremtvinge etterlevelse av påleggene ved tilsyn etter lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og utlendingsloven som de har etter arbeidsmiljøloven.

Proposisjonen omhandler videre forslag om ny bestemmelse i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. § 9 som vil gi departementet hjemmel til å kunne gi forskrifter som pålegger oppdragsgivere å informere oppdragstakere om plikter etter gjeldende allmenngjøringsforskrifter.

1.1 Bakgrunn

Da EØS-området i 2004 ble utvidet med 10 nye land, benyttet Norge adgangen til å ha overgangsreg-

ler om unntak fra reglene om fri bevegelse av arbeidstakere, og innførte krav om oppholdstillatelse for arbeidstakere fra 8 av de nye landene. Overgangsreglene skulle bidra til å forebygge sosial dumping, samt sikre at arbeidsinnvandrerne skulle kunne forsørge seg og sin familie, jf. Ot.prp. nr. 44 (2003-2004).

Det er Regjeringens oppfatning at de norske overgangsordningene så langt har fungert etter hensikten og bidrar til å sikre ryddige forhold for arbeidstakerne. Overgangsordningene er derfor besluttet videreført for en ny treårsperiode, med virkning fra 1. mai 2006, jf. St.meld. nr. 9 (2005-2006).

Det er av vesentlig betydning at regelverket etterleves og at kontrollen med etterlevelsen er tilstrekkelig effektiv. Et av de viktigste tiltakene er å styrke Arbeidstilsynets og Petroleumsstilsynets virkemidler.

Det er en forutsetning for å etterleve regler at man faktisk kjenner til hvilke regler som gjelder, og det ble i forbindelse med evalueringen av allmenngjøringsordningen foreslått at byggherrer skulle bli forpliktet til å ta inn en klausul i kontrakter med sine oppdragstakere, om at arbeidstakerne skal lønnes i samsvar med allmenngjøringsforskrifter der det gjelder slike.

1.2 Tilsynsetatenes håndhevingskompetanse

Det er i proposisjonens kapittel 3 redegjort nærmere for gjeldende rett, herunder lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v., utlendingsloven samt arbeidsmiljøloven.

Når det gjelder behov for endringer i etatenes tilsynsoppgaver er det i proposisjonen redegjort for evaluering av allmenngjøringsordningen og høringsuttalelser til evalueringsrapporten, samt tilsynsetatenes erfaringer.

1.2.1 Departementets vurderinger og forslag

BØTER OG ADMINISTRATIVE SANKSJONER

Departementet er av den oppfatning at dagens hjemmel til å ilegge straff ved bøter, jf. lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. § 9, bør beholdes. Etatene vil dermed beholde dagens adgang til å kunne politianmelde brudd på forskriftene, slik at eventuelle overtredelser kan straffes med bøter. Adgangen til å idømme straff etter utlendingsloven bør på samme måte beholdes, jf. utlendingsloven § 47.

Arbeidslivslovutvalget pekte på at samordningshensyn tilsier at en innføring av administrative sanksjoner bør vurderes samlet for HMS-lovene. Departementet er enig med utvalget på dette punkt, jf. Ot.prp. nr. 49 (2004-2005), og mener dette standpunktet også må gjelde for spørsmålet om innføring av administrative sanksjoner for brudd på lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og utlendingsloven § 11 a. Tilsyn etter dette regelverket inngår i etatenes øvrige oppgaver etter HMS-regelverket, og håndhevingssystemet bør være mest mulig sammenfallende.

HÅNDHEVINGSKOMPETANSE ETTER LOV 4. JUNI 1993 NR. 58 OM ALLMENNGJØRING AV TARIFFAVTALER M.V. § 8 OG UTLENDINGSLOVEN § 11 A

Det er viktig at tilsynsetatene har de rette verkøytene for tilstrekkelig tilsyn og kontroll. Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet har tradisjonelt ikke hatt noen rolle eller kompetanse når det gjelder lønn. Når tilsynene ble gitt tilsynskompetanse i forhold til lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og utlendingsloven, jf. Ot.prp. nr. 77 (2003-2004), var dette et brudd med tradisjonen om at lønn i utgangspunktet er partenes arena.

Det er de siste årene avdekket mange tilfeller av at utenlandske arbeidstakere tilbys uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. Et flertall av arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene ga i høringsuttalelsene uttrykk for at tilsynsetatene bør gis virkemidler for å sikre gjennomføring av forskriftene. Det legges avgjørende vekt på at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet selv påpeker at de gjennom tilsyn med de eksisterende allmenngjøringsforskriftene og utlendingsloven har støtt på problemer, og at de tilgjengelige virkemidler (tilsyn) ikke er tilstrekkelig til å sikre etterlevelse.

Det er ønskelig at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet skal gis virkemidler til å håndheve at lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. med forskrifter, samt kravene i utlendingslovens § 11 a, etterleves i den enkelte virksomhet, og foreslår å endre lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og utlendingsloven i tråd

med dette. Det er ikke ønskelig å gjøre noen endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v., eller utlendingslovens gjeldende sanksjonssystem.

Ny bestemmelse om håndheving av lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. foreslås inntatt i loven § 8. Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet vil kunne trekke på den erfaring og praksis de allerede har i sitt arbeid med tilsyn og håndheving av arbeidsmiljølovens bestemmelser. Det forutsettes at det vil bli utarbeidet nærmere retningslinjer for hvordan de nye oppgavene skal utføres.

Ny bestemmelse om håndheving av utlendingsloven foreslås inntatt i utlendingsloven § 11 a. På tilsvarende måte som for lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. foreslås det å henviser til arbeidsmiljølovens bestemmelser om pålegg, tvangsmulkt og stansing.

1.3 Ansvar for oppdragsgivere

Det er arbeidsgivers ansvar at et allmenngjøringsvedtak blir oppfylt i forhold til egne arbeidstakere. Formålet med lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. er å sikre utenlandske arbeidstakere lønns- og arbeidsvilkår som er likeverdige med de vilkår norske arbeidstakere har.

Det er i proposisjonens kapittel 4 redegjort nærmere for gjeldende rett, herunder byggherreforskriften, "Påse-plikten" i petroleumsvirksomheten, ILO-konvensjon nr. 94, samt tiltak i byggebransjen. Det er videre redegjort for forslaget i rapporten om evaluering av allmenngjøringsordningen, herunder referert til høringsuttalelsene.

1.3.1 Departementets vurderinger og forslag

Et flertall av arbeidstakerorganisasjonene og Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet mener at et ansvar for oppdragsgiver må gå lenger enn hva departementet foreslo i evalueringsrapporten.

Departementet ønsker likevel ikke i denne omgang å fremme forslag som pålegger oppdragsgiver et ansvar for at oppdragstakeres arbeidstakere faktisk får lønns- og arbeidsvilkår i henhold til gjeldende allmenngjøringsforskrifter. Dette er en utvidelse av et tradisjonelt rent privatrettslig forhold mellom arbeidstaker og arbeidsgiver som rette parter. Etter departementets mening bør en slik utvidelse av kretsen av ansvarlige ikke gjennomføres uten en grundigere utredning av hvilke konsekvenser dette ville kunne få og av det aktuelle behovet.

Arbeidstakersiden ønsket også at arbeidsgivers ansvar etter allmenngjøringsforskriften skulle utvides til å gjelde oppdragsgivere generelt, og ikke begrenses til byggebransjen. Departementet har i denne om-

gang likevel valgt å begrense forslaget til det som ble foreslått i evalueringsrapporten, byggebransjen.

Departementet ønsker, i tråd med evalueringsrapporten, å fremme forslag om et utvidet ansvar for oppdragsgivere i byggebransjen, som innebærer en forpliktelse til å ta inn klausuler i kontrakter med oppdragstakere hvor det forsettes at oppdragstakers arbeidstakere skal ha lønns- og arbeidsvilkår i tråd med det som følger av en allmenngjøringsforskrift.

Det er arbeidsgiver eller den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten, som har plikt til å sørge for at egne arbeidstakere får lønns- og arbeidsvilkår som samlet sett ikke er dårligere enn det som følger av en allmenngjøringsforskrift, jf. lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og av de enkelte allmenngjøringsforskriftene.

Det kan senere oppstå behov for å pålegge også andre oppdragsgivere enn byggherrer ansvar etter lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. Det er derfor hensiktsmessig at det innføres en generell forskriftshjemmel i allmenngjøringsloven som gir departementet fullmakt til gjennom forskrift å bestemme at også oppdragsgivere skal ha plikter etter loven. En eventuell utvidelse av ansvaret til andre bransjer enn byggebransjen vil imidlertid måtte skje gjennom en ny forskriftsbestemmelse og først etter en nærmere vurdering av behovet.

Da det i første rekke er aktuelt å utvide ansvaret til å omfatte byggherrer, vil det være naturlig å innta de nærmere reglene om dette i byggherreforskriften. Departementet er også opptatt av at et ansvar for å ta inn klausuler i kontrakten med krav til arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår ikke begrenses til byggherrens direkte kontraktsparter.

En endring i byggherreforskriften må fastsettes ved kongelig resolusjon og departementet vil i den sammenheng vurdere nærmere den endelige utformingen av en forskriftsbestemmelse.

Selv om departementet ikke foreslår noen plikt for byggherren til å sanksjonere manglende overholdelse av kontraktsklausulene, vil det være naturlig at byggherren i kontrakten stiller krav om at oppdragstaker må kunne dokumentere at kontraktsklausulen oppfylles, og at det knyttes sanksjoner til brudd på slike klausuler på samme måte som ved andre kontraktsbrudd. Overtredelse av byggherreforskriften er straffbart. Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene i forskriften etterleves.

1.4 Merknader til de enkelte paragrafene i lovforslagene

Til endringene i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v.

Det foreslås at loven gis den offisielle korttittelen: allmenngjøringsloven.

TIL § 8

Endringen i bestemmelsen innebærer at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet i virksomheter som er omfattet av en forskrift om allmenngjøring, gis kompetanse til å håndheve at arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår er i overensstemmelse med det som følger av allmenngjøringsforskriften. Det henvises til relevante bestemmelser i arbeidsmiljøloven § 18-6 samt til §§ 18-7 og 18-8, dvs. at tilsynsetatene kan benytte tilsvarende virkemidler som ved tilsyn etter arbeidsmiljøloven.

TIL § 9

Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere regler om at oppdragsgivere skal ha plikt til å ta inn en klausul i kontrakter med oppdragstakere hvor det informeres om at oppdragstakernes arbeidstakere skal ha lønns- og arbeidsvilkår i tråd med det som følger av gjeldende allmenngjøringsforskrifter. I denne omgang legges det til grunn at en utvidelse av ansvaret etter loven skal omfatte oppdragsgivere i byggebransjen.

Til endringene i § 11 a i utlendingsloven

Endringene innebærer at opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet med vilkårene for arbeids- og oppholdstillatelse også skal kunne kreves fra andre offentlige myndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder.

Videre innebærer endringene at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet gis kompetanse til å håndheve at vilkårene for arbeidstillatelse som gjelder lønns- og arbeidsvilkår og arbeidets omfang, følges i virksomhetene. Det henvises til relevante bestemmelser i arbeidsmiljøloven § 18-6 samt til §§ 18-7 og 18-8, dvs. at tilsynsetatene gis samme kompetanse ved tilsyn etter bestemmelsen her som tilsynsetatene har etter arbeidsmiljøloven.

Det vises til proposisjonens kapittel 5 for nærmere redegjørelse.

1.5 Ikrafttredelse

Departementet legger til grunn at tilsynsetatene har hatt tilstrekkelig tid og ressurser til å forberede seg da de har vært kjent med at det skulle fremmes forslag om styrking av deres virkemidler ved tilsyn etter lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og utlendingsloven. De har også fått tilført ressurser med sikte på dette.

Det foreslås at endringene i utlendingsloven § 11 a og lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. § 8 settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer, samt at den nye bestemmelsen i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. § 9 settes i kraft fra samme dato.

Forskrift som pålegger byggherre ansvar for å ta inn klausuler om allmenngjøringsforskrifter i kontrakter med sine oppdragstakere, vil bli fastsatt så raskt som mulig.

1.6 Administrative og økonomiske konsekvenser

Tilsyn på arbeidsplasser med arbeidsinnvandrere er ressurskrevende. Det økte ressursbehovet vil vesentlig bestå i behov for flere årsverk i tilsynsetatene.

I Revidert nasjonalbudsjett for 2006 ble Petroleumstilsynet tilført 1 mill. kroner og Arbeidstilsynet tilført 3 mill. kroner for inneværende år. Ressursbehov utover dette vil måtte dekkes innenfor tilsynsetatenes egne budsjetter.

Arbeidstilsynets og Petroleumstilsynets nye virkemidler vil gjøre det enklere å føre tilsyn, samt gi bedre mulighet til selv å rydde opp i saker uten å måtte gå via politiet. Samtidig vil de sakene som blir politianmeldt, være vesentlig bedre forberedt, noe som vil innebære mindre press på politiets ressurser.

Det antas ikke å medføre økonomiske eller administrative kostnader for byggherren når det gjelder forslaget om å pålegge å innta klausuler i kontrakter med underleverandører om at deres arbeidstakere skal ha lønns- og arbeidsvilkår i tråd med en allmenngjøringsforskrift.

For oppdragstakerne vil dette forslaget bare medføre økte kostnader dersom deres arbeidstakere ikke tidligere har fått lønns- og arbeidsvilkår i henhold til kravene i en allmenngjøringsforskrift.

2. KOMITEENS BEHANDLING

Som ledd i komiteens behandling av saken oversendte komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet 9. oktober 2006 brev med spørsmål til statsråden. Svarebrev fra statsråden til arbeids- og sosialkomiteen av 13. oktober 2006 følger vedlagt.

3. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen og Sverre Myrli, fra Fremskrittspartiet, Robert Eriksson, Kari Kjønås Kjos og Kenneth Svendsen, fra Høyre, Martin Engeset, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Due-sund, fra Senterpartiet, Dagfinn Sundsbø, og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Ot.prp. nr. 92 (2005-2006), samt til de respektive partiers merknader i Innst. S. nr. 130 (2005-2006) Overgangsordningane for arbeidstakarar frå dei nye EØS-landa mv.

Det er etter komiteens mening positivt at utenlandske arbeidstakere kommer til Norge for å arbeide. Etterspørselen etter arbeidskraft i blant annet bygg- og anleggsbransjen og i landbruksnæringen er større enn tilbudet, og innvandret arbeidskraft gjør det mulig å opprettholde et høyt aktivitetsnivå samtidig som lønnsutviklingen er moderat og prisutviklingen begrenset. Komiteen er imidlertid kjent med at enkelte utenlandske arbeidstakere tilbys lønns- og arbeidsvilkår i Norge som på vesentlige punkter skiller seg fra det som tilbys norske arbeidstakere. Det er viktig for komiteen å presisere at innvandret arbeidskraft skal tilbys norske lønns- og arbeidsvilkår. Arbeidet mot sosial dumping må etter komiteens mening intensiveres.

Komiteen støtter Regjeringens forslag om å gi Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet adgang til å kunne gi pålegg og anvende tvangsmulkt og stansing for å fremtvinge etterlevelse av påleggene ved tilsyn etter allmenngjøringsloven og utlendingsloven. Det er etter komiteens mening viktig at det kan sanksjoneres på en effektiv måte når lovfestede plikter og rettigheter ikke overholdes.

Komiteen er kjent med at departementet følger situasjonen på arbeidsmarkedet nøye og at man på bakgrunn av de siste måneders utvikling, er i ferd med å utrede om Arbeidstilsynets og Petroleumstilsynets rolle bør styrkes ytterligere, ved at de også bør gis adgang til å ta i bruk sanksjoner mot brudd på regelverket, f.eks. i form av overtredelsesgebyr e.l. Dette kommer i tillegg til de mange tiltak som Regjeringen nå arbeider med i henhold til handlingsplanen mot sosial dumping, og kan ses i lys av at handlingsplanen som forutsatt skal kunne justeres når utviklingen tilsier det.

Komiteen ber departementet påse at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet har tilstrekkelige ressurser til å utføre sine kontrollfunksjoner. Komiteen ber også om at det raskt utarbeides rutiner for hvordan de nye oppgavene skal utføres, slik at man raskt kan få en forsterket innsats mot sosial dumping.

Komiteen støtter også forslaget om å innta en forskriftshjemmel i allmenngjøringsloven § 9 som gjør det mulig for departementet å gi forskrifter som pålegger oppdragsgivere å informere oppdragstakere om plikter etter allmenngjøringsforskrifter. Komiteen har merket seg at man i første omgang vil gi slik forskrift for byggenæringen. Komiteen ber om at man følger utviklingen i arbeidsmarkedet nøye og i samråd med blant annet tilsynsmyndighetene vurderer behovet for en mer omfattende forskrift.

Komiteen er kjent med at dette krever en grundigere utredning enn det var anledning til i forbindelse med arbeidet med proposisjonen. Komiteen er imidlertid kjent med at departementet er i gang med å utrede spørsmålet nærmere, i første omgang knyttet

til det igangsatte arbeidet med regelverket for inn- og utleie av arbeidskraft.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener det er positivt at utenlandske arbeidstakere kommer til Norge for å arbeide. Ved bruk av utenlandsk arbeidskraft vil en kunne løse mange av de utfordringer en har i Norge. Innenfor mange områder er det etterspørsel etter kvalifisert arbeidskraft, blant annet gjelder det innenfor bygg- og anleggsbransjen. Det er etter disse medlemmers syn viktig at forholdene legges til rette på en slik måte at utenlandske arbeidere kan delta i det norske arbeidsmarkedet på en positiv måte. I en tid med høy etterspørsel etter arbeidskraft vil utenlandsk arbeidskraft være med på å redusere risikoen for prisstigning. På denne måten kan en opprettholde et høyt aktivitetsnivå samtidig som lønnsutviklingen er moderat og prisutviklingen begrenset.

Disse medlemmer er imidlertid kjent med at enkelte utenlandske arbeidstakere tilbys lønns- og arbeidsvilkår i Norge som på vesentlige punkter skiller seg fra det som tilbys norske arbeidstakere. Det er viktig for disse medlemmer å presisere at utenlandsk arbeidskraft ikke skal føre til sosial dumping, men til at det utvikles en sunn konkurranse med norske lønns- og arbeidsvilkår. Arbeidet mot sosial dumping må etter disse medlemmers mening intensiveres. Disse medlemmer mener det er viktig at Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet får sanksjonsmuligheter slik at arbeidet mot sosial dumping effektiviseres, og på denne måten raskt og effektivt kan slå ned på lovbrudd.

Disse medlemmer støtter på denne bakgrunn de forslag som er fremsatt i proposisjonen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at myndighetene som er satt til å håndheve regelverket mot sosial dumping, i dag kun kan stille det selskapet som arbeiderne er ansatte i til ansvar. Etter flertallets mening bør oppdragsgiverne få et enda større ansvar for at utenlandsk arbeidskraft får forsvarlige lønns- og arbeidsforhold. Flertallet støtter departementets forslag om forskriftshjemmel for å pålegge oppdragsgivere å informere oppdragstakere om plikter etter allmenngjøringsforskriften, men mener at det er nødvendig i sterkere grad å ansvarliggjøre oppdragsgiverne.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Regjeringen

arbeider med å utrede dette spørsmålet sammen med partene i arbeidslivet og imøteser eventuelle forslag som gir oppdragsgiverne et sterkere ansvar for at underleverandørens ansatte har lønns- og arbeidsvilkår i tråd med regelverket. Eventuelle reaksjonsformer må være en del av denne vurderingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Regjeringen arbeider med å utrede dette spørsmålet sammen med partene i arbeidslivet og imøteser forslag som gir oppdragsgiverne et sterkere ansvar for at underleverandørens ansatte har lønns- og arbeidsvilkår i tråd med regelverket. Det er viktig at en slik plikt følges av sanksjonsmuligheter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping, og deler bekymringen for at adgangen til inn- og utleie av arbeidskraft kan føre til fremvekst av et korttidsarbeidsmarked som er preget av useriøsitet og dårlige lønns- og arbeidsvilkår.

Flertallet mener videre at det er et behov for klarere regler for hvem som kan drive med inn- og utleie av arbeidskraft i Norge, og imøteser forslag om regelendringer som ble varslet i St.meld. nr. 2 (2004-2005).

Komiteen er kjent med at allmenngjøringsforskriften ikke sjelden omgås fordi arbeiderne defineres som selvstendige oppdragsmottakere. I mange tilfeller er den selvstendige oppdragsmottakeren i realiteten å anse som en arbeidstaker som faller inn under allmenngjøringsforskriften, men alt for ofte har man ordnet seg slik at forskriftens krav til tarifflønn ikke gjelder. Etter komiteens oppfatning er det positivt at Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet skal ha større oppmerksomhet på denne problemstillingen og bruke muligheten for å fastslå at vedkommende er arbeidstaker, selv om man kaller seg selvstendig oppdragstaker der dette er hensiktsmessig (gjennomskjæring).

Komiteen viser til at det er vanskelig for mange utenlandske arbeidere i Norge å gjøre seg kjent med sine rettigheter og plikter. For mange er språket ukjent og den enkeltes nettverk kan være beskjedent. Komiteen vil påpeke at mangel på riktig informasjon blant annet kan medføre skatteunndragelse og ulovlige arbeidsvilkår. Komiteen mener at det både er i den enkelte arbeidstakers og i norske myndigheters interesse at innvandret arbeidskraft gis lett tilgjengelig og samlet informasjon som blant annet sikrer lovlige ansettelsesforhold og arbeidsvilkår.

Slik informasjon må gis på et språk som den enkelte forstår.

På bakgrunn av ovennevnte vil komiteen fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest vurdere forslag om tiltak som medfører at utenlandske arbeidstakere i Norge får lett tilgjengelig og samlet informasjon om rettigheter og plikter som blant annet sikrer lovlige ansettelsesforhold og arbeidsvilkår for denne gruppen. Regjeringen bes særlig vurdere å opprette en egen enhet for å ivareta denne oppgaven i regi av Arbeidstilsynet."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Regjeringen i St.meld. nr. 2 (2005-2006) har varslet at de vurderer blant annet innsynsrett for tillitsvalgte og at de tar sikte på å fremme forslag til forbedring av allmenngjøringsloven og reglene for inn- og utleie i løpet av høsten 2006.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener en innsynsrett for tillitsvalgte reiser så mange prinsipielle spørsmål at det i tilfelle må utredes grundig før en evt. kan gå inn på en slik ordning. Både av hensyn til personvern og konkurransemessige forhold mellom bedrifter i angjeldende næringer, er en slik innsynsrett betenkelig. Disse medlemmer mener at en slik innsynsrett i tilfelle må være forbeholdt tilsynsmyndighetene.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at LO og andre arbeidstakerorganisasjoner har argumentert for at de tillitsvalgte bør gis innsynsrett i utenlandske arbeideres lønns- og arbeidsvilkår. Dette for å forhindre uakseptable arbeidskontrakter. Dette medlem mener at slik rett til innsyn bør gis på områder som er undergitt allmenngjøringsvedtak. En slik ordning vil bidra til effektiv kontroll med at bestemmelser som er vedtatt for å forhindre sosial dumping, faktisk etterleves.

På bakgrunn av ovennevnte vil dette medlem fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme forslag som gir tillitsvalgte rett til innsyn i utenlandske arbeidstakeres lønns- og arbeidsforhold på områder som er undergitt allmenngjøringsvedtak."

Komiteen slutter seg for øvrig til proposisjonens vurderinger og anbefalinger.

4. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme forslag som gir tillitsvalgte rett til innsyn i utenlandske arbeidstakeres lønns- og arbeidsforhold på områder som er undergitt allmenngjøringsvedtak.

5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Odelstinget til å gjøre slike

vedtak:

A.

Vedtak til lov:

om endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)

I

I lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. gjøres følgende endringer:

Ny tittel skal lyde:

lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. (allmenngjøringsloven)

§ 8 skal lyde:

§ 8. Tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring etter § 3, blir overholdt.

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de vedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av vedtak om allmenngjøring etter § 3. Arbeidsmiljøloven § 18-6 (1), (2), (6), (7) og (8) samt §§ 18-7 og 18-8 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter loven her. Eventuell oppdragsgiver skal også gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak.

Enhver som er underlagt tilsyn etter bestemmelsen skal, når Arbeidstilsynet krever det og uten hinder av taushetsplikt, fremlegge opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet. *Slike opplysninger kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikten som ellers gjelder.* Arbeidstilsynet kan anmelde overtredelser til politiet.

Petroleumstilsynet har *innenfor sitt myndighetsområde tilsvarende tilsynsansvar og myndighet som nevnt i første, annet og tredje ledd.*

Ny § 9 skal lyde:

§ 9. Ansvar for oppdragsgivere

Departementet kan gi forskrift om at oppdragsgiver i kontrakt med oppdragstaker skal informere om plikter etter gjeldende forskrifter om allmenngjøring av tariffavtaler.

Någjeldende §§ 9 og 10 blir §§ 10 og 11.

II

I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her skal § 11 a lyde:

§ 11 a. Tilsyn med at vilkår for tillatelser følges og tiltak ved brudd på vilkårene

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at vilkårene for arbeidstillatelse når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår og stillingens omfang, følges i virksomhetene. Likeledes føres tilsyn med at vilkårene for oppholdstillatelse for arbeidstaker som nevnt i § 51 første ledd bokstav a og § 58 a følges. Enhver som er underlagt tilsyn etter bestemmelsen skal, når Arbeidstilsynet krever det og uten hinder av taushetsplikt, fremlegge opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet. *Slike opplysninger kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder.*

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de vedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av tilsyn etter første ledd. Arbeidsmiljøloven § 18-6 (1), (2), (6), (7) og (8) samt §§ 18-7 og 18-8 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter loven her. Eventuell oppdragsgiver skal også gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak.

Ved mistanke om overtredelse av vilkårene, eller at utlendingen ikke har nødvendig arbeids- eller oppholdstillatelse, skal Arbeidstilsynet varsle utlendingsmyndighetene.

Petroleumstilsynet har *innenfor sitt myndighetsområde tilsvarende tilsynsansvar og myndighet som nevnt i første, annet og tredje ledd.*

Dersom en arbeidsgiver i forhold til sine utenlandske arbeidstakere grovt eller gjentatte ganger bryter regler som skal verne om arbeidstakers lønns- eller arbeidsvilkår, og som er gitt i eller i medhold av denne lov, kan Utlendingsdirektoratet treffe vedtak om at det ikke skal innvilges arbeidstillatelse for å utføre arbeid hos vedkommende arbeidsgiver. Vedtak etter denne bestemmelsen skal gjelde for to år. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift, herunder fastsette at vedtak etter bestemmelsen skal gjelde for mindre enn to år.

Vedtak etter *femte* ledd berører ikke retten til oppholdstillatelse etter kapittel 8.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

B.

Stortinget ber Regjeringen snarest vurdere forslag om tiltak som medfører at utenlandske arbeidstakere i Norge får lett tilgjengelig og samlet informasjon om rettigheter og plikter som blant annet sikrer lovlige ansettelsesforhold og arbeidsvilkår for denne gruppen. Regjeringen bes særlig vurdere å opprette en egen enhet for å ivareta denne oppgaven i regi av Arbeidstilsynet.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 26. oktober 2006

Karin Andersen

leder

Åse Gunhild Woie Duesund

ordfører

Vedlegg

Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 13. oktober 2006

Ot.prp. nr. 92 (2005-2006) - Svar på spørsmål i forbindelse med arbeids- og sosialkomiteens behandling av lovforslaget

Jeg viser til brev 9. oktober 2006 fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe. Følgende spørsmål er stilt:

1)

"De seneste månedene er det gjennom Arbeidstilsynets tilsynsvirksomhet, ofte med oppslag i media, avdekket en rekke tilfeller av svært dårlige lønns- og arbeidsvilkår, herunder boforhold for utenlandske arbeidstakere i Norge. Dette kan tyde på at utviklingen når det gjelder seriositet og oppfyllelse av lovverket i deler av næringslivet, særlig innenfor byggebransjen, går i feil retning.

Tiltakene som foreslås i Ot.prp. 92, gir tilsynsetatene rett til å fremtvinge etterlevelse av reglene ved hjelp av tvangsmulkt og stansing. Vurderer departementet muligheten for å gi tilsynsetatene muligheter til også å sanksjonere brudd på regelverket?"

Svar:

Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet har lang erfaring med bruk av pålegg, vedtak om tvangsmulkt og stansing og anser dette som tvangsmidler som tradisjonelt har fungert svært effektivt. Jeg legger til grunn at dersom lovforslaget vedtas vil tilsynsetatenes håndheving bidra til bedre etterlevelse av regelverket og dermed til å sikre at arbeidstakerne får de lønns- og arbeidsvilkår de har krav på. I regjeringens handlingsplan mot sosial dumping som ble lagt frem sammen med Revidert nasjonalbudsjett for 2006, understrekes det imidlertid at tiltakene i handlingsplanen vil bli justert underveis, dersom utviklingen viser at det er nødvendig. Situasjonen på arbeidsmarkedet

følges svært nøye og jeg har også registrert de mange tilfellene av dårlige forhold både når det gjelder lønn og bolig, som er avdekket i de seneste månedene. På denne bakgrunn er departementet i ferd med å utrede om Arbeidstilsynets og Petroleumstilsynets rolle bør styrkes ytterligere, ved at de også bør gis adgang til å ta i bruk sanksjoner mot brudd på regelverket, f.eks. i form av overtredelsesgebyr e.l.

2)

"Det er av mange pekt på som problematisk, også av tilsynsetatene selv, at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet kun kan forholde seg til arbeidsgiver, som i disse sakene ofte oppholder seg i utlandet, når det avdekkes brudd på norsk regelverk. I forbindelse med forslaget i proposisjonen om utvidet ansvar for oppdragsgiver uttaler departementet at man har forståelse for at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet ønsker å ansvarliggjøre den norske oppdragsgiveren i sterkere grad, sett i lys av deres muligheter for å kunne føre et effektivt tilsyn med at særlig allmenngjøringsforskriftenes bestemmelser etterleves. Vurderer departementet nye tiltak i lys av dette?"

Svar:

I proposisjonen pekers det på at en utvidelse av kretsen av ansvarlige i et rent privatrettslig forhold som lønnsutbetaling i utgangspunktet er, krever en grundigere utredning enn det var anledning til i forbindelse med arbeidet med proposisjonen. Departementet arbeider med å utrede spørsmålet nærmere, i første omgang knyttet til det igangsatte arbeidet med regelverket for inn- og utleie av arbeidskraft.